Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Ilmastolain uudistus

Karoliina Anttonen
Ympäristöministeriö

21.10.2020

Ilmastolaki (609/2015)

- Vähintään 80 prosentin kasvihuonekaasujen päästövähennystavoite vuodelle 2050 verrattuna vuoteen 1990
- Hallinnon toimintaa ohjaava suunnittelu- ja seurantajärjestelmä
- Ministeriöiden välinen työnjako:
  - Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma (YM) kerran vaalikaudessa
  - Keskipitkän aikavälin suunnitelma (KAISU) koskee päästökauppasektorin ulkopuolisia päästöjä
  - Vähintään kerran kymmenessä vuodessa hyväksyttävä pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma (TEM)
  - Ilmastonmuutoksen kansallinen sopeutumissuunnitelma (MMM).

Ilmastolaki (609/2015)

- Eduskunnan roolin ja yleisön osallistumismahdollisuuksien vahvistaminen ilmastopolitiikassa
- Ilmastovuosikertomuksen myötä eduskunta saa tietoa ilmastotavoitteiden toteutumisesta ja käytössä olevien toimien vaikuttavuudesta
- Ilmastolaissa säädetään myös ilmastopaneelin asettamisesta.

Ilmastolain uudistamisen tavoitteet

Hallitusohjelmassa on lukuisia kirjauksia ilmastolain uudistamisesta:

Ilmastolain ohjausvaikutusta vahvistetaan. Lakia päivitetään siten, että tavoite hiilineutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä toteutuu. Ilmastolain vuoden 2050 tavoitetta päivitetään. Lakiin lisätään hiilineutraaliuspolkua vastaavat päästövähennystavoitteet vuosille 2030 ja 2040. Ilmastolakiin otetaan mukaan myös maankäyttösektori sekä hiilinielujen vahvistamista koskeva tavoite.

Hallitusohjelman mukaan hallitus laatii osana ilmasto- ja energiapolitiikan suunnittelujärjestelmän kokonaisuutta kokonaisvaltaisen maankäyttösektorin ilmasto-ohjelman. Ohjelman tehtävänä on selvittää keinot, joilla maankäyttösektorin päästöjä vähennetään ja Suomen hiilinieluja vahvistetaan lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Tavoitteena on, että Suomen nettonielu kasvaa. Nielupolitiikka otetaan osaksi ilmastolain päivittämistä ja strategiaa kohti hiilineutraaliutta. Nielujen kehittymistä ja toimien vaikuttavuutta arvioidaan osana ilmastolain vuosittaista raportointia.

Ilmastolain uudistamisen tavoitteet

- Valtiontalouden tarkastusvirasto ja oikeuskanslerinvirasto ovat kiinnittäneet huomiota ilmastopaneelia koskeviin sääntelytarpeisiin. Ilmastopaneelille siirretystä julkisesta hallintotehtävästä on säädettävä lailla. Lisäksi ilmastopaneelia koskevaa sääntelyä on aiheellista tarkentaa niin, että säännökset vastaavat paneelin tosiallista toimintaa.
- Eduskunta edellyttää ympäristövaliokunnan ilmastovuosikertomusta koskevan mietinnön (YmVM 1/2020 vp) mukaisesti, että hallitus uudistaa ilmastovuosikertomusta koskevaa sääntelyä ilmastolain hallitusohjelman mukaisen tarkistamisen yhteydessä strategisempaan suuntaan siten, että se tukee parhaalla mahdollisella tavalla ilmastopoliittista keskustelua ja vahvistaa raportointia siitä, miten toimien toteutus vastaa tiukentuviin tavoitteisiin ja mitä toimia päästökehityksen saaminen toivotulle kehitysuralle edellyttää.
- Kuulemisissa ja sidosryhmäryhmäkontakteissa on ehdotettu lain soveltamisalan laajentamista, suunnittelujärjestelmän kattavuuden laajentamista, sopeutumista koskevan sääntelyn kehittämistä, perus- ja ihmisoikeusnäkökulman vahvistamista, kuntien ja alueiden ilmastotyön ohjaamista, vahvempien linkkien luomista muuhun relevantiin lainsäädäntöön sekä päästöbudjettien sisällyttämistä lain mukaiseen suunnitteluun.

Ilmastolain uudistuksen laajuus: Käsiteltävät teemat

Tavoitteenasettelu

Hallitusohjelman mukaisten ilmastotavoitteiden sisällyttäminen ilmastolakiin

Suunnittelujärjestelmä

Suunnittelujärjestelmän muuttaminen vastaamaan tavoitteenasettelun tarpeita

Ilmastovuosikertomus

Eduskunnan suositukset vuosikertomuksen kehittämisestä

Kuntien ja alueiden rooli suunnittelussa

Kuntien ilmastosuunnittelu

Sopeutumissuunnitelma

Sopeutumissuunnittelun kehittäminen

Ilmastopaneeli

Laillisuusvalvonnan edellyttämät muutokset

Perus- ja ihmisoikeuksien edistäminen

Erityisesti osallistumisoikeudet

Ilmastolain uudistamista valmisteleva työryhmä

- **Työryhmä (YM, TEM, MMM, LVM, OM, VM) on kokoontunut tammi-lokakuussa 2020 kolmen viikon välein yhteensä kaksitoista kertaa**
- **Työryhmä on kokouksissaan käsitellyt seuraavia ilmastolain muutostarpeisiin liittyviä substanssiaiheita:**
  - Tavoitteenasettelua koskevat määräykset ja hiilineutraaliuspolku
  - Ilmastolain mukainen suunnittelujärjestelmä (6 §)
  - Sopeutumissuunnitelma (8 §)
  - Ilmastovuosikertomus (14 §)
  - Ilmastopaneeli (16 §)
  - EU:n ilmastolakiehdotus
  - Perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen
  - Kuntien ja alueiden ilmastotyö
- Lisäksi työryhmä käsittelee HE:n vaikutusarviota, valmistelua tukevia selvityksiä ja mahdollisia tarpeita jatkotyölle

Kuulemiset

Kaksi verkkokuulemista kuudella kielellä

- Ensimmäisessä kyselyssä kysymyksiä käytettiin nuorten testiryhmällä saavutettavuuden varmistamiseksi
- Vastauksia n. 2500 viidellä kielellä, kahdella saamen kielellä
- **2. verkkokuuleminen aukeaa lokakuussa otakantaa.fi:ssä**
- Fokus perus- ja ihmisoikeuksissa
- **Erillinen kysely saamelaisten oikeuksista, kolmella saamen kielellä**

Esteettömät tilat kuulemisissa

- Oodi, YM ja kirjastot

- **Tilaisuuksia useilla paikkakunnilla: alueellinen yhdenvertaisuus: Erätauot (Käsivarsi) ja kirjastokiertue (Inari)**

Nuorten ja lasten kuuleminen

- Nuoret, ilmastonmuutos ja pyöreä pöytä (marraskuu 2019)
- Nuorten testiryhmä kommentoi kysymyksiä (marraskuu 2019)
- Verkkokysely instagramissa
- Lapset valtaavat valtioneuvoston (marraskuu 2019)
- Nuorten tapaaminen (joulukuu)
- Erätauko-säätiön kanssa yhteistyö (syksy 2020)
  Nuorten Agenda 2030 –ryhmä ja YK-nuoret
- **Saamelaisnuorten kuuleminen, kesäkuu 2020**
- ALL-YOUTH STN –hanke ja digiraati nuorille: syksy 2019-syksy 2020

Tiivistetyt viestit kuulemisista

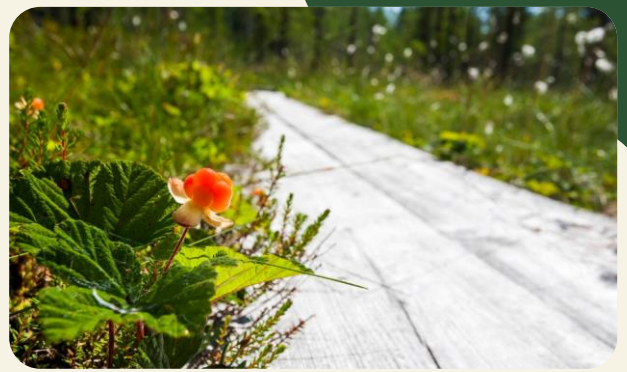

Lähde: YM, kuvapankki

- Kuuleminen on koettu **tärkeäksi** (erityisesti nuoret) ja osallistuminen tulee turvata uudessa ilmastolaissa
- **Hallitusohjelmakirjaukset tulee ottaa tosissaan.** Hiilineutraalisuus 2035 tavoite on saatava lakiin.
- Ilmastolain tulee olla **läpinäkyvä, konkreettinen, ekologisia ratkaisuja tukeva ja velvoittava laki**
- Lain tulee koskea **kaikkia ja kaikkea, ei vain valtion viranomaisia ja tiettyjä päästölähteitä**
- Lain tulee edistää ja tukea **perus- ja ihmisoikeuksia**: keskiössä ilmastonmuutokselle haavoittuvat ryhmät, muutoksenhaku ja tiedonsaantioikeus
- **Oikeudenmukainen siirtymä** tulee huomioida lakia ja toimia kehitettäessä

Säädösvalmistelua tukevat selvitykset

- **Ekroos *et al.* selvitys ”Ilmastolain kytkennöistä muuhun lainsäädäntöön sekä perus- ja ihmisoikeuskysymyksiin”**, https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/46759
- Selvityksen keskiössä ovat ilmastolain kytkentämahdollisuudet muuhun kansalliseen lainsäädäntöön.
- Selvityksen keskeinen osa on laaja lainsäädäntökatsaus, jossa käydään läpi lainsäädäntö, jolla voi olla olennaisia vaikutuksia mahdollisen ilmastolain tavoitteiden saavuttamiseen. Katsauksen keskiössä ovat ympäristö-, energia- ja luonnonvarasäädökset, mutta myös monien muiden sektoreiden lainsäädäntöä hallinnon järjestämisestä verotukseen on tarkasteltu. Sektorikatsauksiin on sisällytetty myös arvioita lainsäädännön kehittämismahdollisuuksista. Lisäksi selvityksessä käydään läpi ilmastosääntelyn kytkentöjä perus- ja ihmisoikeuksiin sekä arvioidaan osallistumismahdollisuuksien riittävyyttä ja kehittämismahdollisuuksia.

Säädösvalmistelua tukevat selvitykset

- **VN-TEAS-hanke UUSILMA** tarkastelee, miten päästöbudjetit, päästökompensaatiot ja hiilimarkkinoiden laajennus nieluihin voisivat vahvistaa nykyistä ilmastolakia.
- Monipuolinen konsortio (SYKE, HY, IL, Ekroos & Kiviniemi, Tyrsky)
- Ilmastolainsäädäntöä on kehitettävä siten, että se muodostaisi nykyistä eheämmän kokonaisuuden käsitellä päästöjä ja nieluja. Eri hallinnonalojen yhteistyö on ratkaisevaa päästötavoitteiden saavuttamiseksi.

- Selvitysten johtopäätökset ja suositukset
  - tukevat säädösvalmistelutyötä
  - antavat aineksia ilmastonäkökohtien huomioimiseen lainsäädännössä ja viranomaistyössä laajemmin
  - kartoittavat tarpeita jatkotyölle.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment